

Cover Page



Universiteit Leiden



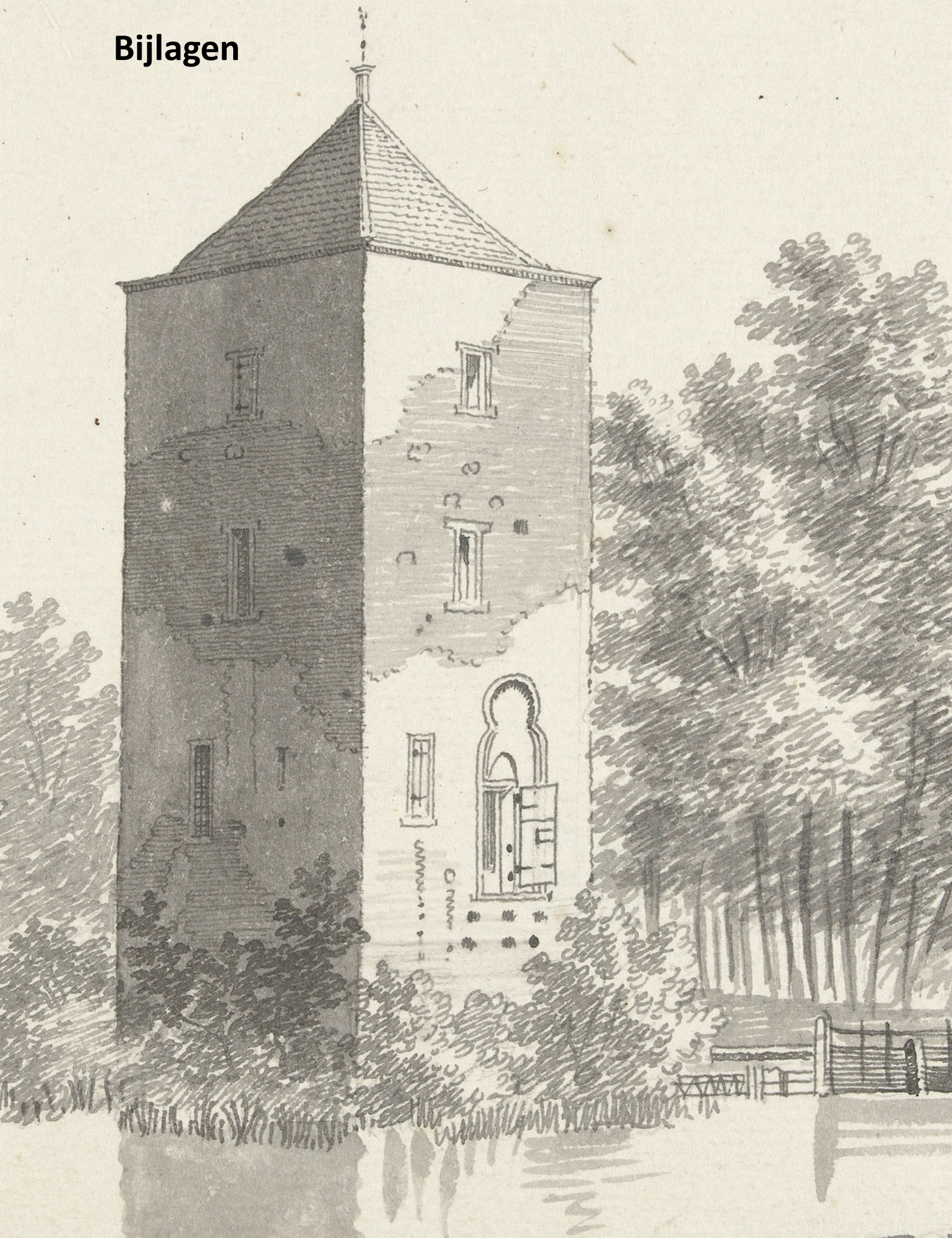
The handle <http://hdl.handle.net/1887/21974> holds various files of this Leiden University dissertation

Author: Hermans, Dagobert Bernardus Maria

Title: Middeleeuwse woontorens in Nederland : de bouwhistorische benadering van een kasteelvorm

Issue Date: 2013-10-17

Bijlagen



Bijlage 1: niet als woontoren geïdentificeerde torens

Bleydestein

straat + huisnummer	Donjonstraat
plaats	Heenvliet
provincie	Zuid-Holland
coördinaten	51°52'3.76", 4°14'30.28"

Conclusie

Uit het archeologisch onderzoek concludeert Hoek dat het kasteel vermoedelijk bestond uit een motte met daarop een bakstenen toren van 8 x 6 meter.¹ Behalve een deel van het terrein en de grachten en fragmenten baksteen zijn er geen concrete aanwijzingen voor een dergelijke motte met toren.

Ook voor een solitaire toren op een heuvel in een tweede fase zijn geen aanwijzingen. Mogelijk dat de aangetroffen poorttoren aan de voet van de heuvel naar een gebouw op die heuvel voerde, maar aanwijzingen daarvoor zijn er niet.

Literatuur

Hoek 1967b; Ros-de Korte 1967; Hoek 1968a, 107-110; Hoek 1972a, 216; Don 1992, 379.

Blickstein

straat + huisnummer	De Kulck
plaats	Heenvliet
provincie	Zuid-Holland
coördinaten	51°51'44.86", 4°14'21.48"

Conclusie

Het kasteel bestond volgens het archeologisch onderzoek in de eerste fase uit een rechthoekig, omgracht terrein, waarvan aan de noordwestzijde een kleiner terrein door een gracht was afgescheiden. Op dit kleine terrein heeft volgens Hoek een woontoren gestaan.² Behalve een deel van het terrein en de grachten en fragmenten baksteen zijn er echter geen concrete aanwijzingen voor een dergelijke toren. De op een 17de-eeuwse kaart afgebeelde 'berg' is de kasteelheuvel uit de tweede fase. Of het huis uit deze tweede fase een solitaire toren op de heuvel is geweest is niet duidelijk. De gevonden uitbraaksporen geven daarvoor te weinig houvast.

Literatuur

Don 1992, 379; Hoek 1968a, 105-107.

Buren

straat + huisnummer	Dreef
plaats	Buren
provincie	Gelderland
coördinaten	51°54'45.00", 5°19'42.00"

Conclusie

Van Kempen meent op basis van gevonden aardewerkscherven die in de 11de of 12de eeuw gedateerd kunnen worden en een historische bron die meldt dat er in 1809 400.000 kilo tufsteen is verkocht³, dat kasteel Buren in zijn eerste fase bestond uit een woontoren.⁴ Het bestaan van de

¹ Hoek 1968a, 110.

² Hoek 1968a, 106.

³ Van Schilfgaarde 1928a, 184.

⁴ Van Kempen 2006, 8.

toren is echter archeologisch niet aangetoond en ook anderszins zijn er geen aanwijzingen voor.

Literatuur

Van Schilfgaarde 1928a; De Beaufort 1968, 92-98; Van Kempen 2003; Van Kempen 2006.

d' Engelsche Boomgaert

straat + huisnummer	Jonkvrouw van Naaldwijklaan bij 17
plaats	Vlaardingen
provincie	Zuid-Holland
coördinaten	51°54'52.21", 4°20'5.65"

Conclusie

Tijdens opgravingen op het voormalige Kolpabadterrein te Vlaardingen in 1998 zijn de resten gevonden van een trapeziumvormig kasteelterrein.⁵ Gelet op de aanwezigheid in Vlaardingen van drie woontorens, Holy, Steenhuizen en de Joffer Achtenwoning, gaat De Ridder er van uit dat hier een woontoren heeft gestaan.⁶ Er zijn echter noch directe, noch indirecte aanwijzingen voor zo'n woontoren, behalve dan de vondst van enkele bakstenen. Door het ontbreken van historische gegevens is het zelfs niet mogelijk te bepalen of hier sprake is van een kasteel.

Literatuur

De Ridder 1999; Defilet 2002, 31-46.

Does, ter

straat + huisnummer	Achthovenerweg ong.
plaats	Leiderdorp
provincie	Zuid-Holland
coördinaten	52° 8'40.10", 4°32'12.45"

Conclusie

Gelet op de vermoedelijk korte tijd waarin de toren van Ter Does, door Renaud getypeerd als een woontoren⁷, vrij heeft gestaan, vermoed ik dat het vanaf het begin van de bouw de bedoeling is geweest een rond kasteel te bouwen. Er is daarom geen sprake van een bewust gebouwde solitaire toren. Renaud baseert zich in zijn typering vermoedelijk op het Duitse begrip 'Wohnturm', dat ruimer is dan de hier gehanteerde definitie.

Literatuur

Renaud 1952, 45-46; Renaud 1954b; Renaud 1954c; Groesbeek 1955; Klok 1977, 244-247.

Echteld, Huis te

straat + huisnummer	Voorstraat 2
plaats	Echteld
provincie	Gelderland
coördinaten	51°54'33.86", 5°30'1.23"

Conclusie

Door een mijns inziens onjuiste interpretatie van De Beaufort van de resultaten van het bouwhistorisch onderzoek lijkt het mij twijfelachtig of het Huis te Echteld is ontstaan uit een woontoren zoals De Beaufort stelt.⁸ Eerder lijkt het kasteel te zijn ontstaan uit een vierkant kasteel

⁵ De Ridder 1999, Defilet en De Ridder 2002.

⁶ De Ridder 1999, 5.

⁷ Renaud 1954c, 137. In het artikel in het Leids Jaarboekje uit het zelfde jaar noemt hij de toren echter 'hoofdtoren, een donjon' van een groter rond kasteel. Renaud 1954d, 51.

⁸ De Beaufort 1968, 230.

met poorttoren en lijkt het 'oudste' bouwdeel, de vermeende woontoren, daar deel van uitgemaakt te hebben.

Literatuur

Hoefer en Van Veen 1927; Buurman 1959, 56-61; Buurman 1965, 47-50, 94-104; De Beaufort 1968, 225-234; Buurman 1976, 89-93; Eliëns en Harenberg 1984, 248-253; Van Ingen 1998; Van Dijk en Van Wijhe 2009.

Giessenburg

straat + huisnummer	Neerpolderseweg bij 72
plaats	Giessenburg
provincie	Zuid-Holland
coördinaten	51°50'36.39", 4°52'3.28"

Conclusie

Stöver c.s. menen dat kasteel Giessenburg is ontstaan uit een woontoren.⁹ Op basis van mijn analyse van de verschillende topografische afbeeldingen is die conclusie niet te trekken. In het door Roghman afgebeelde kasteel is weliswaar een oudere kern waarneembaar, maar is dat te weinig om daarin een woontoren te herkennen.

Literatuur

Van Tol 1940; Van Dijk 1992; Verrips 1992; Van Groningen 1992, 314; Stöver, Collette, Van Lit, et al. 2000, 470-471.

Groenestein

straat + huisnummer	Langbroekerdijk A 16-20
plaats	Nederlangbroek
provincie	Utrecht
coördinaten	52° 0'13.33", 5°20'51.66"

Conclusie

De Wit rekent Groenestein in zijn studie over de woontorens in zuidoost Utrecht tot de 'late torens'.¹⁰ Uit mijn analyse van de beschikbare topografische tekeningen - het kasteel zelf bestaat niet meer - kan niet worden afgeleid dat Groenestein is ontstaan uit een woontoren, ook niet dat het om een mogelijke woontoren gaat. Afgaande op die topografische afbeeldingen gaat het eerder om een klein vierkant kasteel.

Literatuur

Wittert van Hoogland 1913, 329-344; De Wit 1979; De Wit 1988; Siepman van den Berg en Olde Meierink 1995b, 205-208.

Haamstede

straat + huisnummer	Ring 2
plaats	Burgh-Haamstede
provincie	Zeeland
coördinaten	51°41'52.16", 3°44'31.42"

Conclusie

Kasteel Haamstede is ontstaan uit een rechthoekige bakstenen toren, door Dijckmeester c.s. omschreven als 'woontoren of donjon'.¹¹ Van Straalen en Renaud omschrijven de toren alleen als

⁹ Stöver, Collette, Van Lit, et al. 2000, 471.

¹⁰ De Wit 1979, @@ en De Wit 1988, 31.

¹¹ Van Straalen en Renaud 1971 en Dijckmeester-De Brauw en Dijckmeester 1989, 25.

‘donjon’.¹² Uit de resultaten van het bouwhistorisch en archeologisch onderzoek blijkt echter dat Haamstede in één fase is gebouwd als toren op een groot ommuurd terrein. Het kasteel kan daarom niet gerekend kan worden tot de solitaire torens zoals gedefinieerd in deze studie en derhalve ook niet tot de woontorens gerekend kan worden.

Literatuur

Renaud 1964a; Renaud 1969a; Van Straalen en Renaud 1971; Van den Broecke 1978, 95-105; Dijckmeester-De Brauw en Dijckmeester 1982; Dijckmeester-De Brauw en Dijckmeester 1989.

Moermond

straat + huisnummer	Stoofwekken 5
plaats	Renesse
provincie	Zeeland
coördinaten	51°43'59.40", 3°47'13.41"

Conclusie

Het kasteel Moermond bestond volgens Renaud in zijn tweede fase uit een rechthoekige bakstenen woontoren van circa 12,3 x 9,2 meter, voorzien van twee ronde torens aan de oostzijde.¹³ Uit de beschikbare archeologisch gegevens blijkt dit echter niet. Eerder kan gedacht worden aan een poorttoren met aansluitende weermuur behorend bij de eerste fase van het kasteel of bij een verdwenen tweede kasteel.

Literatuur

Hoogenboom 1911; z.n. 1959; Renaud 1971b; Van den Broecke 1978, 85-95; Keikes 1979.

Nijswiller

straat + huisnummer	Kolmonderstraat 18
plaats	Nijswiller
provincie	Limburg
coördinaten	50°48'23.30", 5°57'35.58"

Conclusie

Kasteel Nijswiller is volgens Hupperetz c.s. ontstaan uit een rechthoekige bakstenen woontoren.¹⁴ Uit de bouwhistorische informatie blijkt dit echter niet. De bij hem weergegeven oudste fase wekt de indruk deel te hebben uitgemaakt van een groter geheel of is onjuist weergegeven in de opmetingstekening met bouwfaserings.

Literatuur

Van Agt 1983, 309-313; Hupperetz, Olde Meierink en Rommes 2005, 477-497.

Nederhemert

straat + huisnummer	Kasteellaan
plaats	Nederhemert-Zuid
provincie	Gelderland
coördinaten	51°45'12.87", 5° 9'15.22"

Conclusie

Kasteel Nederhemert is in zijn eerste fase gebouwd als een solitaire rechthoekige, bakstenen toren, door Kamphuis getypeerd als woontoren.¹⁵ Uit het bouwhistorisch onderzoek is echter gebleken dat

¹² Van Straalen en Renaud 1971, 79.

¹³ Renaud 1971c.

¹⁴ Hupperetz, Olde Meierink en Rommes 2005, 479.

¹⁵ Kamphuis 1985, 174. Kamphuis baseerde zich op de toen gangbare terminologie.

er bij de bouw van de oudste fase op twee plaatsen middels een staande tand in het metselwerk rekening is gehouden met een uitbreiding. De toren van kasteel Nederhemert was dus vanaf de bouw bedoeld als hoektoren van een groter complex en niet als solitaire toren. Om die reden reken ik Nederhemert niet tot de solitaire torens en dus niet tot de woontorens.

Literatuur

Eliëns en Harenberg 1984, 212-218; Kamphuis 1985; Kamphuis 1986; Bullinga 1995; Blom en Van der Stelt 2004; Bierens de Haan en Kramer 2005; Viersen 2005.

Oosterwijk

straat + huisnummer	Laan der Nederlanden
plaats	Beverwijk
provincie	Noord-Holland
coördinaten	52°29'31.80", 4°40'28.68"

Conclusie

Kasteel Oosterwijk bestond volgens Renaud in oorsprong uit een vierkante bakstenen woontoren.¹⁶ Uit mijn herinterpretatie van het archeologisch onderzoek blijkt echter dat het hier in oorsprong niet om een woontoren ging, maar eerder moet worden gedacht aan een hoektoren van een vierkant kasteel, waarvan ook delen van de weermuur zijn teruggevonden.

Literatuur

Renaud 1961; Van Foreest 1961; Renaud 1966a; Weber 2002a.

Rhijnauwen

straat + huisnummer	Rhijnauwenselaan 14
plaats	Bunnik
provincie	Utrecht
coördinaten	52° 4'8.87", 5°10'40.21"

Conclusie

Het kasteel Rhijnauwen zou volgens Van Santen zijn ontstaan uit een woontoren, waarvan de resten zich nog aftekenen in de zuidoosthoek van het kasteel.¹⁷ Noch in het gebouw zelf - in tegenstelling tot wat Van Santen stelt - , noch in de topografische afbeeldingen van het kasteel zijn daarvoor volgens mij echter aanwijzingen te vinden. Het kasteel kan daarom niet gerekend worden tot de woontorens.

Literatuur

Wittert van Hoogland 1913; Van Alff 1974; Van Santen 1995.

Scherpenzeel

straat + huisnummer	Burgemeester Royaardslaan 1
plaats	Scherpenzeel
provincie	Gelderland
coördinaten	52° 4'42.46", 5°29'21.47"

Conclusie

Uit het bouwhistorisch onderzoek van Prins-Schimmel zou blijken dat Scherpenzeel is ontstaan uit een woontoren.¹⁸ Klessner zet daar - mijns inziens terecht - vraagtekens bij.¹⁹ Hoewel zijn argumenten

¹⁶ Renaud 1961, 513.

¹⁷ Van Santen 1995, 373.

¹⁸ Prins-Schimmel 1983, .

¹⁹ Klessner 1992.

niet alle even overtuigend zijn, lijken zijn ideeën toch wel meer de juiste bouwgeschiedenis weer te geven. Uit mijn interpretatie van het bouwhistorisch onderzoek lijkt inderdaad op te maken dat Scherpenzeel niet is ontstaan uit een woontoren, maar uit een klein complex met een poorttoren zoals Klessner terecht stelt.

Literatuur

Prins-Schimmel 1983; Klessner 1992; Klessner 1994; Klessner 1997.

Snaafburg

straat + huisnummer	Straatweg 13
plaats	Maarssen
provincie	Utrecht
coördinaten	52° 8'17.19", 5° 2'1.41"

Conclusie

Volgens Koen is de Snaafburg ontstaan uit een vierkante woontoren.²⁰ Uit mijn analyse van het beschikbare topografische materiaal - het kasteel zelf bestaat niet meer - kan niet worden afgeleid dat de Snaafburg is ontstaan uit een woontoren. Eerder lijkt het, gezien de grote boog in het metselwerk van de toren, te gaan om een buiten gebruik gestelde poorttoren van een groter complex.

Literatuur

Van der Heijden 1913; Smits 1982; Koen 1995.

Steenhuizen

straat + huisnummer	Burgemeester Heusdenslaan
plaats	Vlaardingen
provincie	Zuid-Holland
coördinaten	51°55'24.90", 4°21'30.20"

Conclusie

Hoewel in de literatuur²¹ Steenhuizen wordt aangeduid als woontoren is dat niet het geval, omdat uit het archeologisch onderzoek is gebleken dat de toren niet solitair stond, maar vanaf de bouw onderdeel uitmaakte van een veelhoekige ringmuur.

Literatuur

Belonje 1954; Hoek 1965a; Hoek 1965b, 6; Hoek 1967c; Sarfatij 1969b, 54; Hoek 1973b, 144-145.

Takuma

straat + huisnummer	Dingeweg
plaats	Uithuizen
provincie	Groningen
coördinaten	53°24'37.22", 6°41'53.35"

Conclusie

Uit het archeologisch onderzoek blijkt volgens mij niet dat Takuma een solitaire toren is geweest, zoals Kuijl c.s. stelt.²² Uit de door mij als poeren van de ringmuur geïnterpreteerde 'stiepen' blijkt eerder dat de toren later aan een rond kasteel is toegevoegd en over de ringmuur heen, à cheval, is gebouwd.

²⁰ Koen 1995, 415.

²¹ Hoek 1965, 41, Belonje 1954, 146.

²² Kuijl, Diependaal, Kremer et al. 2008, 39.

Literatuur

Kuijl, Diependaal, Kremer et al. 2008; Luurtsema 2008; Diependaal en Kremer 2009

Weerdenburg

straat + huisnummer	Weerdenburgselaan
plaats	Werkhoven
provincie	Utrecht
coördinaten	52° 1'0.44", 5°14'1.42"

Conclusie

Op grond van de vorm en maat van het hoofdburchtterrein, rond met een doorsnede van 30 meter, vermoeden Bullinga en Kamphuis dat hier een woontoren heeft gestaan.²³ Hoewel het overgebleven ronde kasteleiland en de ligging in een gebied waar meerdere woontorens voorkomen zouden kunnen duiden op een oorsprong als solitaire toren, zijn daar echter geen aanwijzingen voor. Het eiland zelf is te groot. Vooralsnog is er geen duidelijkheid over de vorm van het kasteel, laat staan dat het hier om een woontoren ging.

Literatuur

Bullinga en Kamphuis 1995f.

Zwartewaal

straat + huisnummer	Wilhelminalaan ong.
plaats	Zwartewaal
provincie	Zuid-Holland
coördinaten	51°53'0.29", 4°13'10.92"

Conclusie

Op basis van het archeologisch onderzoek neemt Hoek aan dat Zwartewaal in oorsprong is gebouwd als toren op een motte, met een diameter aan de teen van 31 meter.²⁴ Er is daar echter geen enkel bewijs voor, anders dan de aangetroffen baksteen en resten van een omgracht rond(?) terrein.

Literatuur

Hoek 1972a, 214, 217; Hoek 1973a, 135; Hoek 1974b; Don 1992, 379.

²³ Bullinga en Kamphuis 1995f, 476.

²⁴ Hoek 1974b.

Bijlage 2: Tabellen

TABEL 1 Bouwjaar, maat en bouw materiaal								
naam	woon- toren	bouwjaar	buitenmaat	muurdikte	vorm	materiaal	baksteenformaat	metselverband
Aastein	ja	XIVc?	11,25 × 8,25 m	1,4 m	rechthoek	baksteen	28/29 × 14 × 5,5/6 cm	onbekend
Abbenbroek	ja	XIIId	6,5 × 6,5 m	1,20 m	vierkant	baksteen	28,5/27,5 × 13,5 × 7,6 cm	Vlaams verband
Akersloot	ja	XIIIB	6 × 5,5 m.	1,15 m	vierkant	baksteen	32 × 16 × 8 cm	onbekend
Aldt Huys	ja	XIIId	12,5 × 7 m.	1,5 m	rechthoek	ander natuursteen	-	onbekend
Amerongen	mogelijk	1286	8 × 8 m circa	1,2 m	vierkant	baksteen	29/30,5 × 14/15 × 7/8 cm, 10 lagen 88/89 cm	onbekend
Arler	mogelijk	1482	11 × 11 m	50 à 73 cm	vierkant	baksteen	25,5/26,5 × 12,5/13,5 × 5,5/6,5 cm	kistwerk
Aylbada	ja	XIIIm	11 × 7,5 m	ca 1,2 m	rechthoek	baksteen	onbekend	onbekend
Balgoij	ja	XIVc	20 × 16 m	2 à 2,5 m	rechthoek	baksteen	27,5/30 × 13/15 × 6,5/7 cm.	onbekend
Batau, de	mogelijk	XIVa?	5 × 5 m?	onbekend	vierkant	baksteen		
Beesde, de	mogelijk	XIVd?	10,3 × 7,3 m	1 m	rechthoek	baksteen	28 × 14 × 6,5 cm	onbekend
Bellingwolde	ja	?	11 × 10 m	1,3 m	vierkant	baksteen	30 × 14 × 9 cm	onbekend
Bergestein	ja	XIVA?	onbekend	onbekend	rechthoek	baksteen	-	onbekend
Berghe, Huis ten	ja	ca 1240	10,1 × 10,1 m	1,35 m	vierkant	baksteen	7,5 à 7,7 × 15 × 28,7 à 29,5 cm	Vlaams verband
Beverweerd	ja	ca 1234?	13,5 × 10,3 m	1,3 m	rechthoek	baksteen	32/34 × 15,5/16,5 × 8/8,5 cm. 10 lagen + voeg = 94 cm	Vlaams verband
Blauwe Kamer	mogelijk	?	onbekend	onbekend	vierkant?	baksteen	onbekend	onbekend
Blijham onbekend	ja	?	10 × 8 m circa	onbekend	rechthoek	baksteen	onbekend	onbekend
Boedelhof	ja	XIIIm?	onbekend	onbekend	vierkant	baksteen	onbekend	onbekend
Boekhorst	ja	ca 1275	onbekend	onbekend	vierkant	baksteen	onbekend	onbekend
Borgharen	mogelijk	XIIla? / na 1318	14 × 12 m	2 à 2,5 m	rechthoek	onbekend	onbekend	onbekend
Bottestein	ja	XIVd?	10 × 10 m circa	onbekend	vierkant	baksteen	onbekend	onbekend
Brakel, onbekend	ja	XIV	10 × 8 m	1,5 à 1,75 m	rechthoek	baksteen	30,5/29,5 × 15/14 × 6 cm, 10 lagen = 70 cm	staand verband
Broekhuizen	ja	ca 1473?	8 × 6 m	1,5 m	rechthoek	baksteen	onbekend	kruisverband
Broekhuizen, Oud -	ja	XIVm?	onbekend	onbekend	vierkant	baksteen	onbekend	onbekend
Bruëlis	mogelijk	ca 1355	10 × 8,6 m.	1,55 m	rechthoek	baksteen	26 × 14 × 8 cm	onbekend
Burch, Den	mogelijk	XIII	onbekend	onbekend	rechthoek	baksteen	>30 cm	onbekend
Burgh, de	ja	XIIId	15 × 11,75 m	2,5 m	rechthoek	ander natuursteen	nvt	geen verband
Camstra-stins	ja	XIVA	5,8 × 5,8 m	0,7 m	vierkant	baksteen	onbekend	onbekend
Crayestein	mogelijk	XVc?	onbekend	onbekend	rechthoek	baksteen	onbekend	onbekend
Crooswijk	ja	XIIIC	15 × 12 m	onbekend	rechthoek	baksteen	onbekend	onbekend
Des abts Hoeghe werf	mogelijk	XIIIm	onbekend	onbekend	rechthoek	baksteen	onbekend	onbekend
Deurne, Groot Kasteel van	mogelijk	XIVd	10,8 × 10,4 m. circa	0,6 à 0,9 m.	vierkant	baksteen	23/24 × 11,5/12 × 5,5 cm.	onbekend
Deurne, Klein Kasteel van	ja	XIVc	7 × 7 m	0,70 m	vierkant	baksteen	23,5/22 × 11/10 × 5,5/5 cm. 10 lagen + voeg = 72 cm	staand verband
Dever	ja	XIVc	10,5 × 9,1 m	1,8 - 2 m	D-vorm	baksteen	23 × 11 × 5,5 cm	staand verband
Dijksterhuis	ja	XIVd	11 × 8,3 m	1,05/1,35 m	rechthoek	baksteen	onbekend	noords verband
Doorwerth	ja	XIIIm	15 × 10 m	1,2 m	rechthoek	baksteen	29/30 × 14/14,5 × 6,5/7 cm., 10 lagen + voeg = 79/81 cm	Vlaams verband
Drakenburg 2	ja	XIVd	onbekend	onbekend	rond	baksteen	onbekend	onbekend

BIJLAGEN

Duivenvoorde	mogelijk	XIIIa	minimaal 8 x 8 meter	ca 2 m	onbekend	baksteen	32 x 15,5 x 9 cm	onbekend
Duurstede	ja	ca 1225	11,5 x 11,5 m	2,6 m	vierkant	baksteen	31 x 15,5 x 8,5 cm	Vlaams verband
Eijkelenburg	mogelijk	XIVA?	onbekend	onbekend	vierkant	onbekend	onbekend	onbekend
Engelrode	ja	vóór 1470	9 x 7 m	onbekend	rechthoek	baksteen	onbekend	onbekend
Engh, den	ja	XIIIA	onbekend	onbekend	vierkant	baksteen	onbekend	onbekend
Eperhuis	mogelijk	XIIId?	11,5 x 11,5 m?	onbekend	vierkant	ander natuursteen	nvt	onbekend
Gelderse Toren, de	mogelijk	XVB	16 m.	1,8 m	rond	baksteen	27/27,5 x 13/13,5 x 6,5/7 cm	staand verband
Geldrop	ja	ca 1350	12,5 x 10 m	onbekend	rechthoek	baksteen	onbekend	onbekend
Gockingastins	ja	XIVd	11,4 x 8,5 m	1,62 m	rechthoek	baksteen	32 x 15 x 9 cm.	onbekend
Grauwert, De	ja		onbekend	onbekend	onbekend		onbekend	onbekend
Gravensteen, het	ja	ca 1200	7 x 7 m	1,5 m	vierkant	baksteen	28 x 13 x 9/12 cm	noords verband
Groesbeek I	ja	1265	6,2 x 6,2 m	nvt	vierkant	hout	nvt	nvt
Groesbeek II	ja	1302	10,4 x 9,0 m	nvt	vierkant	hout	nvt	nvt
Grovestins	ja	1398	8,56 x 6,78 meter	1,37 m	rechthoek	baksteen	onbekend	onbekend
Hackfort	ja	ca 1370	11 x 7,5 m	0,70 à 0,80 m	rechthoek	baksteen	? x 14/15 x 7/8 cm.	onbekend
Hagestein	ja	1546	onbekend	onbekend	rechthoek	baksteen	onbekend	onbekend
Halsteren	ja	ca 1350	11,5 x 8,8 m	1,1 m	rechthoek	baksteen	26/27 x 13 x 5 cm	onbekend
Ham, den	ja	ca 1250	8,6 x 7,7 m	1,3 - 1,5 m	vierkant	baksteen	onbekend	Vlaams verband
Hamdijk	ja	XIVc?	10,8 x 8,40 m	1,25 m	rechthoek	baksteen	29 x 14,5 x 9,5 cm	onbekend
Hamdijk 2	ja	?	onbekend	onbekend	rechthoek	baksteen		onbekend
Hardenbroek	ja	XIIIC	13,5 x 7,3 m	0,8 - 1,2 m	rechthoek	baksteen	28/30 x 13,5/14 x 6/7,5, 10 lagen + voeg = ca. 81 cm	staand verband
Harmelen	ja	ca 1275	12,5 x 9,5 m	ca 1,55 m	rechthoek	baksteen	30 x 15 x 8 cm	onbekend
Hedel	ja	ca 1325	11,5 x 10,5 m	1,9 m	vierkant	baksteen	28/30 x 13/15 x 7,5/8 cm	onbekend
Heemstede, Oud-	ja	XIIIB	10 x 10 m	onbekend	vierkant	baksteen	29/30 x 16 x 8 cm	onbekend
Heenvliet	ja	ca 1230	14,2 x 10,8 m	2,3 m	rechthoek	baksteen	31/32 x 14,5/15 x 7,5/9 cm, 10 lagen + voeg 93/97,5 cm	Vlaams verband
Hellenburg	mogelijk	XIVb	11 x 10,6 m.	2 m	vierkant	baksteen	27/29 x 13,6 x 6,5 cm	onbekend
Heveskes	ja	XIIIa	10,5 x 9 m.	ca 1 m	rechthoek	baksteen	? x 16 x 10/9 cm.	onbekend
Hinderstein	ja	XIIId	9,5 x 8,85 m	1,15 m	vierkant	baksteen	30,5 x 14 x 7,5 cm	Vlaams verband
Holy	ja	ca 1240, 1612	7,4 x 6,5 m	1,2 m	vierkant	baksteen	29/30,3 x 14/15 x 7/7,5 cm	onbekend
Honinghen	mogelijk	ca 1250	8 x 7,5 m	onbekend	vierkant	baksteen	onbekend	onbekend
Hulsen	mogelijk	XIIId?	10 x 8 m?	onbekend	rechthoek	baksteen	onbekend	onbekend
Jagenstein	mogelijk	?	onbekend	onbekend	onbekend	baksteen	onbekend	onbekend
Joffer Achtenwonin g	mogelijk	ca 1240	8,5 x 6,85 m	1,5 m	rechthoek	baksteen	28/.. x 14/15 x 7/8 cm.	onbekend
Kathendrecht, huis te	ja	ca 1315	10 x 8 m	1,5 m	rechthoek	baksteen	28/31 x ?	onbekend
Kerk-Avezaath, onbekend 1	ja	ca 1275	9 x 6 m	0,5 m	rechthoek	baksteen	onbekend	onbekend
Kerk-Avezaath, onbekend 2	ja	ca 1325	6 x 5,5 m	0,8 à 0,9 m	vierkant			onbekend
Kerk-Avezaath, onbekend 3	ja	ca 1425	12 x 8 m	1,2 m	rechthoek			onbekend
Kerkdriel, onbekend	mogelijk		onbekend	onbekend	onbekend	onbekend	onbekend	onbekend
Lane, Huis te	mogelijk	XIIIa?	onbekend	onbekend	rechthoek	baksteen	onbekend	onbekend
Leeuwenberg	mogelijk	?	onbekend	onbekend	onbekend	baksteen	onbekend	onbekend
Leeuwenstein	mogelijk	XIIIm	onbekend	onbekend	onbekend	baksteen	onbekend	onbekend

MIDDELEEUWSE WOONTORENS IN NEDERLAND

Lellens	ja	XVd?	10,6 x 7,15 m	ca 1,2 m.	rechthoek	baksteen	onbekend	kruisverband
Levendaal	ja	XIVc	14,25 x 9 m	0,98 - 1,4 m	rechthoek	baksteen	onbekend	onbekend
Libeek	ja	XIIIc?	9,5 x 7,5 m	1 m	rechthoek	ander natuursteen	nvt	nvt
Lichtenberg	ja	1212	10,7 x 8,8 m	1,6 m	rechthoek	ander natuursteen	nvt	nvt
Loevestein	ja	ca 1358	11 x 10,5 m	2 m	vierkant	baksteen	25/25,5 x 11/11,5 x 6/6,5 cm, 10 lagen + voeg 72 cm	staand verband
Loon op Zand	ja	1383-1387	12,70 x 11,44 m	1,93 en 2,3 m.	vierkant	baksteen	26,5/28 x 12,5/14,5 x 6/7 cm, 10 lagen + voeg = 81,5/83,5 cm.	kruisverband
Lunenburg	ja	XIIIc	9,3 x 8,4 m	1,2 m	vierkant	baksteen	30 x 15 x 7,5 cm	Vlaams verband
Lunia	ja	XIIIa?	9,6 x 7,6 m.	1,2 m	rechthoek	onbekend	onbekend	onbekend
Maarsbergen	mogelijk	XVc?	10 x 8 m	onbekend	rechthoek	baksteen	25,5/26 x 12/12,5 x 5,5 cm, 10 lagen = 64,5 cm.	onbekend
Merestein	mogelijk	XIIIc	onbekend	onbekend	vierkant	baksteen	?x14,5?x7,5 cm?	onbekend
Mey, huis ter	mogelijk	XIIIb	onbekend	onbekend	vierkant	baksteen	onbekend	onbekend
Midwolda	ja	XIIId?	10 x 8 meter	onbekend	rechthoek	baksteen	onbekend	onbekend
Mijdrecht	ja	XIIId	onbekend	onbekend	rechthoek	baksteen	onbekend	onbekend
Muilwijk	ja	XIIId	11,75 x 11 m	1,25 à 1,75 m	vierkant	baksteen	31,5 x 13,5 x 7,5 cm	onbekend
Natewisch	ja	XIIIm	7,54 x 7,50 m	1,3 m	vierkant	baksteen	29 x 14 x 7 cm	staand verband
Nemerlaer	mogelijk	XIVa?	11,6 x 8,5 m	0,75 m	rechthoek	baksteen	26 x 13 x 6,5 cm	onbekend
Nieuwendaal	mogelijk		onbekend	onbekend	onbekend	onbekend	onbekend	onbekend
Nieuwenhoorn 1	ja	ca 1275	8,7 x 8 m	ca 1,45 m	vierkant	baksteen	onbekend	onbekend
Nieuwenhoorn 2	mogelijk	?	onbekend	onbekend	onbekend	onbekend	onbekend	onbekend
Nijenbeek	ja	XIIIb	13 x 11,5 m	2 m	vierkant	baksteen	29/33 x 14,5/16 x 8 cm	staand verband
Noortwijk	ja	XIV?	onbekend	onbekend	rechthoek	baksteen	onbekend	onbekend
Onsenoort	ja	1388	13,5 x 10,5 m	2,5 m	rechthoek	baksteen	26,5/28 x 12,5/13 x 6/7 cm, 10 lagen + voeg = 72/74 cm	kruisverband
Onstasteenhuis	ja	XIIIa (I) XIIIm (II)	10,8 x 8 m	ca 1 m.	rechthoek	baksteen	- x 14,5 x 8 cm	onbekend
Ophemert	ja	XIIId?	14,95 x 10,95 m	1,82 m	rechthoek	baksteen	27/28 x 14 x 6/6,5 cm, 10 lagen = 73 cm	kruisverband?
Oudaen	ja	ca 1300	10 x 8 m	1,8 m	rechthoek	baksteen	32 x 16 x ? cm., 10 lagen = 86 cm	noords verband?
Oudborch	mogelijk	XIVa	12,7 x 8,1 m	1,6 m	veelhoekig	baksteen	28 x 14,5 x 6,5 cm	onbekend
Oude Loo, het	ja	XIII	onbekend	onbekend	vierkant	baksteen	onbekend	onbekend
Oudegein	ja	XIVa	11,5 x 9,5 m	1,9 m	rechthoek	baksteen	28 x 13 x 7,5 cm	onbekend
Overvest	ja	XVa	onbekend	onbekend	rechthoek	baksteen	onbekend	onbekend
Poelgeest, Oud -	mogelijk	XIVa?	onbekend	onbekend	vierkant	baksteen	onbekend	onbekend
Poelwijk (1)	ja	XIIIc	10,3 x 9,1 m	1,7 m	vierkant	baksteen	29 x ... x 7 cm	onbekend
Poelwijk (2)	ja	XIV	7 x 7 m	0,85 m	vierkant	baksteen	29 x ... x 7 cm	onbekend
Polanen	mogelijk	XIIId	11,6 x 11,3 m	2 - 1,3 m	vierkant	baksteen	29/30 x 13,5/14 x 7 cm	onbekend
Pollenstein	ja	XV?	onbekend	onbekend	rechthoek	baksteen	onbekend	onbekend
Poortugaal (1)	mogelijk	ca 1180	5 x 5 m	onbekend	vierkant	hout	nvt	nvt
Poortugaal (2)	mogelijk	ca 1220	8 x 7 m	onbekend	vierkant	baksteen	29/29,5 x 13,5/14,5 x 7/8 cm	onbekend
Raaphorst	ja	1230/XVb	onbekend	onbekend	rechthoek	baksteen	onbekend	onbekend
Remmerstein	ja	XIV?	9 x 8 m	onbekend	rechthoek	baksteen	onbekend	onbekend
Rhijnestein	ja	ca 1303	8,5 x 8,5 m	1,7 - 1,15 m	vierkant	baksteen	voorzijde: 30 x 14 x 8,5 cm, 10 lagen = 96 cm achterzijde: 30 x 14 x 7,5 cm, 10 lagen = 84 cm	geen verband
Rhoon	mogelijk	XIIIa	onbekend	onbekend	onbekend	baksteen	onbekend	onbekend

BIJLAGEN

Rijckholt	mogelijk	XIV	10,8 x 9,6 m	2 m.	vierkant	ander natuursteen	nvt	nvt
Rijnhuizen	ja	XIVb?	5,7 x 5,5 m	1,1 m	vierkant	baksteen	28/29 x 15 x 8 cm	onbekend
Rijswijk, onbekend	mogelijk	?	onbekend	onbekend	onbekend	baksteen	onbekend	onbekend
Riviere, Huis te	ja	XIIIc	12 x 12 m	3 m	vierkant	baksteen	28/30 x 7,5/8 x ? cm	geen verband
Rode Toren, de	mogelijk	XIV	13,3 x 13,3 m	onbekend	vierkant	baksteen	onbekend	onbekend
Rodenburg	ja	na 1226 en voor 1295	10 x 10 m of 9 x 9?	2,5 m	vierkant	baksteen	28,5/33 x 12/15,5 x 6,5/8 cm	onbekend
Sandenburg	mogelijk	XIIIId	9 x 9 meter? Circa	onbekend	vierkant?	baksteen	onbekend	onbekend
Scheemda onbekend	ja	?	10 x 8 m circa	onbekend	rechthoek	onbekend	onbekend	onbekend
Schierstins 1	ja	XII	10 x 8 m	1 m?	rechthoek	tufsteen	nvt	onbekend
Schierstins 2	ja	XIII	10 x 8 m.	1,3 à 1,5 m.	rechthoek	baksteen	31-31,5 x 7,5-8 cm, 10 lagen = 92 cm	noords verband
Spangen	mogelijk	ca 1325	9,6 x 8,75 m	2,1 m	vierkant	baksteen	31 x 15 x 7 cm	onbekend
Starrenburg	mogelijk	XIIIb	20,4 x 11,7 m	1,65 m.	rechthoek	baksteen	onbekend	onbekend
Stevensweert	ja	XIIIId	11 x 10 m	1,3 m	vierkant	ander natuursteen	nvt	nvt
Stormerdijk	ja	1400	onbekend	onbekend	rechthoek	baksteen	onbekend	onbekend
Thooren, de	ja	XIVA	6,92 x 5,76 m	0,9 m	rechthoek	baksteen	28/29 x 12,5/14 x 6,5/7 cm, 10-lagenmaat 77 cm	Vlaams verband
Tongelaar	ja	XIVd	onbekend	1 à 1,2 m	rechthoek	baksteen	onbekend	staand verband
Valkenborg	ja	XIV	13 x 7,5 m.	1,4 m	rechthoek	baksteen	28 x 14 x 8 cm cm	onbekend
Velsen, Huis te	mogelijk	XIIIA	10 x 10 m?	2,20 m	onbekend	baksteen	30 x 14 x 8/9 cm.	onbekend
Vleuten	ja	XIVb	9,60 x 9,15 m	1,50 m	vierkant	baksteen	32,5/33 x 14,5/15 x 7,2/7,9 cm., 10 lagen = 0,98 m	Vlaams verband
Vliet, te (1)	ja	XIIIC?	12,8 x 11,7 m	1,45-2,5 m	vierkant	baksteen	30-32 x 14,5-15 x 8,5-9 cm, 10-lagen plus voeg van 101 cm	geen verband
Vliet, te (2)	mogelijk	XIIIB	onbekend	1,35 m	vierkant	baksteen	30/31 x 14,4/15 x 6,6/6,9 cm, 10 lagen = 0,87 m	onbekend
Vreeland	mogelijk	1260	8,4 x 8,4 m	2,5 m	vierkant	baksteen		onbekend
Vriescheloo	ja	XIVm	11,5 x 9,5 m.	onbekend	rechthoek	baksteen	30,5/30 x 15,5/15 x 9,5/9 cm.	onbekend
Vuylcoop	ja	XIVa	9,81 x 7,07 m	1,2 m	rechthoek	baksteen	29/31 x 14/17 x 7 cm, 10 lagen = 80 cm.	staand verband?
Wadestein	ja	circa 1300	10,2 x 10,2 m	1,8 m	vierkant	baksteen	29,5 x 16,6 x 6,8 cm	onbekend
Walenburg (1)	ja	XIIIm	8,1 x 7,7 m	1,2 m	vierkant	baksteen	31 x 15 x 7 cm.	Vlaams verband
Walenburg (2)	ja	XIIIId	8,1 x 7,7 m	1,12 m	vierkant	baksteen	31 x 15 x 7 cm.	Vlaams verband
Wedde	ja	ca 1370	10,5 x 8,4 meter	1,4 m	rechthoek	baksteen	30 x 14 x 9 cm, 10 l. = 82 cm	kettingverband
Weena	ja	ca 1250	12 x 10 m	ca 2 à 3 m	rechthoek	baksteen	onbekend	onbekend
Weerdestein	ja	XIIIId	9,3 x 9,3 m	2 m	vierkant	baksteen	30,5 x 14,5 x 7,5 cm	Vlaams verband
Well	ja	XIVa	10,35 x 8,1 m.	0,8 m	rechthoek	baksteen	27 x 13 x 6,5 cm.	onbekend
Wely, Toren van	mogelijk	?	onbekend	onbekend	vierkant	baksteen	27 x 13 x 6/6,5, soms 31 cm lang	onbekend
Werestein	mogelijk	XIV?	onbekend	onbekend	onbekend	baksteen	onbekend	onbekend
Werkhoven onbekend	mogelijk	?	onbekend	onbekend	onbekend	baksteen	onbekend	onbekend
Werve, de	ja	XIVa?	9,42 x 8,65 m.	1,5 meter	vierkant	baksteen	onbekend	onbekend
Wickenburgh	mogelijk	XIIIB?	onbekend	onbekend	vierkant	onbekend	onbekend	onbekend
Wijnestein	mogelijk	ca 1300	onbekend	onbekend	onbekend	baksteen	onbekend	onbekend
Wulven	mogelijk	1296	onbekend	onbekend	onbekend	baksteen	onbekend	onbekend
Zant, 't	ja	ca 1250	10,8 x 7 m	0,8 m	rechthoek	baksteen	onbekend	onbekend
Zernikelaan, onbekend	ja	XIIIA	11,4 x 10,3 m.	0,8 m	rechthoek	baksteen	29-31 x 14-15 x 8-9 cm, 10-lagenmaat ca 96 cm	onbekend
Zuilen	ja	XIIIB	11,5 x 10,4 m	2,7 m	vierkant	baksteen	29/30,5 x 14/14,5 x 6,5/7	onbekend

							cm	
Zwanenburg	mogelijk	XIVa	18 x 9 m circa	onbekend	rechthoek	baksteen	onbekend	onbekend

TABEL 2 Opbouw, onderdelen, dak²⁵

naam	niveaus	trap	waterput	privaat	op niveau	stookplaats	soort dak	situering dak	arkel-torens	aantal
Aastein	4			uitwendig	2	oorsp of later niet duidelijk		achter weergang	nee	
Abbenbroek									nee	
Akersloot									nee	
Aldt Huys	4								nee	
Amerongen						oorspronkelijk			nee	
Arler	4		los op burcht-terrein				schilddak	achter weergang	nee	
Aylbada			los op burcht-terrein						nee	
Balgoij	minimaal 3		in muur	uitwendig					nee	
Batau, de	4						zadeldak	op muur	nee	
Beesde, de	4	steen tegen muur		in muur	1	oorspronkelijk	zadeldak	op muur	nee	
Bellingwolde									nee	
Bergestein	4								nee	
Berghe, Huis ten	4	muurtrap							nee	
Beverweerd	4, later 5						zadeldak	achter weergang	ja	2 of 4
Blauwe Kamer	4						tentdak	op muur	nee	
Blijham onbekend									nee	
Boedelhof	3						schilddak	achter weergang	nee	
Boekhorst	4			uitwendig	3 (weergang)	oorsp of later niet duidelijk	tentdak	achter weergang	nee	
Borgharen	4						schilddak	op muur	ja	4
Bottestein							tentdak	achter weergang	ja	2 of 4
Brakel, onbekend									nee	
Broekhuizen	5			in muur		oorsp of later niet duidelijk	schilddak	achter weergang	nee	
Broekhuizen, Oud -	4					oorsp of later niet duidelijk	tentdak	op muur	nee	
Bruëlis	5			uitwendig			schilddak	achter weergang	ja	2
Burch, Den	4							achter weergang	nee	
Burgh, de	4	muurtrap							nee	
Camstra-stins	4						tentdak	achter weergang	ja	4
Crayestein	4			uitwendig			zadeldak	op muur	nee	
Crooswijk	4								nee	
Des abts Hoeghe werf	3								nee	
Deurne, Groot Kasteel van	5	traptoren					schilddak	achter weergang	ja	4
Deurne, Klein Kasteel van	4					oorspronkelijk	schilddak		nee	
Dever	4	muurtrap		in muur	2	oorspronkelijk	zadeldak	op muur	nee	
Dijksterhuis	4	muurtrap				oorspronkelijk	zadeldak	op muur	nee	

²⁵ Deze tabel bevat een groot aantal onbekenden. Om de tabel leesbaar te houden is daarom het woord 'onbekend' weggelaten.

BIJLAGEN

Doorwerth	4	muurtrap	in muur	uitwendig		oorspronkelijk	schilddak	achter weergang	nee	
Drakenburg 2	4					oorsp of later niet duidelijk	tentdak	op muur	nee	
Duivenvoorde	4							achter weergang?	nee	
Duurstede	4	muurtrap	in muur	in muur	0,1,2	oorspronkelijk	tentdak	achter weergang	nee	
Eijkelenburg									nee	
Engelrode	5						zadeldak	op muur	nee	
Engh, den	5			uitwendig	1,2	oorspronkelijk	tentdak	achter weergang	nee	
Eperhuis									nee	
Gelderse Toren, de	3						tentdak?	op muur?	nee	
Geldrop	5	hout tegen muur?				oorspronkelijk	tentdak	achter weergang	nee	
Gockingastins									nee	
Grauwert, De									nee	
Gravensteen, het	4		nee	nee		nee	tentdak	achter weergang	nee	
Groesbeek I			los op burcht-terrein?						nee	
Groesbeek II			los op burcht-terrein						nee	
Grovestins	5	combinatie 1 en 2 of 3		in muur	3	oorspronkelijk	zadeldak	op muur	nee	
Hackfort	4						schilddak	achter weergang	nee	
Hagestein	3						schilddak	op muur	nee	
Halsteren		muurtrap		in muur					nee	
Ham, den	5			in muur?	1		tentdak	op muur	nee	
Hamdijk									nee	
Hamdijk 2									nee	
Hardenbroek	4	muurtrap		uitwendig	2		zadeldak	op muur	nee	
Harmelen	4	muurtrap	in muur				tentdak	op muur	nee	
Hedel	4			in muur			schilddak	achter weergang	ja	2
Heemstede, Oud-	4								nee	
Heenvliet	3	traptoren	in muur	in muur	1	oorspronkelijk	schilddak	achter weergang	nee	
Hellenburg	2			in muur					nee	
Heveskes									nee	
Hinderstein	4	muurtrap				oorspronkelijk	schilddak	achter weergang	nee	
Holy	eerst 3, later (rond 1600) 4	hout tegen muur					zadeldak	op muur	nee	
Honinghen	5?								nee	
Hulsen	4						schilddak	achter weergang	nee	
Jagenstein									nee	
Joffer Achtenwonin g	3						zadeldak	op muur	nee	
Kathendrecht, huis te	4 of 5			in muur					nee	
Kerk-Avezaath, 1									nee	
Kerk-Avezaath, 2									nee	
Kerk-Avezaath, 3									nee	
Kerkdriel, onbekend									nee	
Lane, Huis te	4						zadeldak	op muur	nee	

MIDDELEEUWSE WOONTORENS IN NEDERLAND

Leeuwenberg									nee	
Leeuwenstein									nee	
Lellens	4					oorspronkelijk	zadeldak	op muur	nee	
Levendaal	4		los op burcht-terrein	uitwendig	1	oorspronkelijk	schilddak	achter weergang	nee	
Libeek						oorspronkelijk			nee	
Lichtenberg	4?	traptoren	los op burcht-terrein			oorspronkelijk			nee	
Loevestein	3	muurtrap		in muur	1	later	tentdak	achter weergang	nee	
Loon op Zand	4	muurtrap		in muur	1,2				nee	
Lunenburg	5	muurtrap	inwendig	uitwendig	2	oorspronkelijk	schilddak	achter weergang	nee	
Lunia									nee	
Maarsbergen									nee	
Merestein	3						schilddak	achter weergang	nee	
Mey, huis ter	4	muurtrap?					tentdak	achter weergang	nee	
Midwolda									nee	
Mijdrecht	4						schilddak	achter weergang	ja	4
Muilwijk				in muur					nee	
Natewisch	4	muurtrap		in muur	1	oorspronkelijk	schilddak	achter weergang	nee	
Nemerlaer								op muur	nee	
Nieuwendaal									nee	
Nieuwenhoorn 1									nee	
Nieuwenhoorn 2									nee	
Nijenbeek	4			uitwendig	1,2	oorspronkelijk	schilddak	achter weergang	nee	
Noortwijk	4						zadeldak	op muur	nee	
Onsenoort	3	muurtrap		in muur	1	oorspronkelijk	schilddak	op muur	nee	
Onstasteen-huis			los op burcht-terrein						nee	
Ophemert		muurtrap				oorspronkelijk	zadeldak	op muur	nee	
Oudaen	5	muurtrap, spiltrap				oorspronkelijk	zadeldak	achter weergang	nee	
Oudborch	4?								nee	
Oude Loo, het	4								nee	
Oudegein	3						schilddak	op muur	nee	
Overvest	3					oorsp of later niet duidelijk	schilddak	achter weergang	nee	
Poelgeest, Oud	4						tentdak	achter weergang	nee	
Poelwijk (1)									nee	
Poelwijk (2)									nee	
Polanen	4?		los op burcht-terrein						nee	
Pollenstein	4						schilddak	op muur	nee	
Poortugaal (1)									nee	
Poortugaal (2)	4		inwendig			oorspronkelijk		op muur	nee	
Raaphorst	4						zadeldak	achter weergang	ja	4
Remmerstein	4						zadeldak	op muur	nee	
Rhijnestein	5	spiltrap	inwendig				tentdak	achter weergang	nee	
Rhoon									nee	
Rijckholt	4	muurtrap					tentdak	op muur	nee	
Rijnhuizen	4?							op muur	nee	
Rijswijk, onbekend									nee	

BIJLAGEN

Riviere, Huis te	4	muurtrap		in muur	0	oorspronkelijk	schilddak	achter weergang	nee	
Rode Toren, de				uitwendig				achter weergang	nee	
Rodenburg		traptoren	in muur	uitwendig					nee	
Sandenburg	4?						tentdak	achter weergang	nee	
Scheemda onbekend									nee	
Schierstins 1									nee	
Schierstins 2	3, later 4						schilddak	achter weergang	nee	
Spangen	4?	traptoren		in muur					nee	
Starrenburg		spiltrap		in muur					nee	
Stevensweert									nee	
Stormerdijk	4	traptoren?		uitwendig	1,2		zadeldak	op muur	nee	
Thooren, de	4	muurtrap	los op burcht- terrein	uitwendig	3	oorspronkelijk	schilddak	op muur	nee	
Tongelaar									nee	
Valkenborg									nee	
Velsen, Huis te									ja	4?
Vleuten	5	spiltrap		uitwendig	1	oorspronkelijk	schilddak	achter weergang	ja	4
Vliet, te (1)	4?	muurtrap	in muur	in muur	1?				nee	
Vliet, te (2)	5					oorspronkelijk			nee	
Vreeland									nee	
Vriescheloo			inwendig						nee	
Vuyloop	4 (tijdelijk 5)	steen tegen muur		in muur	1,2	oorspronkelijk	zadeldak	op muur	nee	
Wadestein	4			uitwendig			tentdak	op muur	nee	
Walenburg (1)	2	hout tegen muur					schilddak	achter weergang	nee	
Walenburg (2)	4, later 5	muurtrap		uitwendig	2	oorspronkelijk	schilddak	achter weergang	nee	
Wedde	4?								nee	
Weena									nee	
Weerdestein	5	spiltrap				oorsp of later niet duidelijk	schilddak	achter weergang	nee	
Well	4		inwendig						nee	
Wely, Toren van	4						zadeldak	op muur	nee	
Werestein									nee	
Werkhoven onbekend									nee	
Werve, de	4			uitwendig	2	oorsp of later niet duidelijk	schilddak	achter weergang	ja	4
Wickenburgh									nee	
Wijnestein	4								nee	
Wulven									nee	
Zant, 't	4	traptoren							nee	
Zernikelaan, onbekend									nee	
Zuilen				in muur	?				nee	
Zwanenburg	4								nee	

